

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**
 Ημερομηνία: Παρασκευή, 05-03-2010
 Σελίδα: 4
 Μέγεθος: 881 cm²
 Μέση κυκλοφορία: 31550
 Επικοινωνία εντύπου: (210) 9296001
 Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Οι συνταγματάρχες, η περιπέτεια της γνώσης και ο Θεός

Από τον Βαγγέλη Χατζηβασιλείου

■ **Μάνθος Σκαργιώτης**
Ένα κλειδί, τρεις πόρτες
 εκδόσεις Μεταίχμιο, σ. 312, 16 €

Χωρίς να είναι επιβλητική σε όγκο, όπως εύλογα ίσως θα περίμενε κανείς, η πεζογραφική παραγωγή της Μεταπολιτευτικής με θέμα τα έργα και τις ημέρες της χούντας των συνταγματάρχων έχει να επιδείξει μίαν αρκετά εκτεταμένη γκάμα, με ποικίλες διαβαθμίσεις και αναλογίες: από τις συμβολικές και αλληγορικές απεικονίσεις των παλιότερων, που γεννιούνται μέσα στη δικτατορία και συνεχίζονται και επί δημοκρατίας (Μάριος Χάκκας, Κωστούλα Μητροπούλου, Γιώργος Χειμωνάς, Πέτρος Λαμπρατόπουλος, Ανάσθος Βαλτινός, Χριστόφορος Μηλιώνης) μέχρι τη ρεαλιστική μυθολογία ή τις προσωπικές αναφορές και ενθυμήσεις παλιότερων και νεότερων, που ξεκίνησαν να παράγονται στις αρχές της τελευταίας εικοσαετίας του 20ού αιώνα και δεν έχουν πάψει να εμφανίζονται μέχρι τις μέρες μας (Ελλη Αλεξίου, Βασιλης Βασιλικός, Μαργαρίτα Λυμπεράκη, Λιλή Ζωγράφου, Γιώργος Ιωάννου, Νίκος Κάσδαγλης, Αλέξανδρος Κοτζιάς, Μάρω Δούκα, Νίκος Χουλιαράς, Ρέα Γαλανάκη, Ευγενία Φακίνο, Δημήτρης Νόλλας, Περικλής Σφυρίδης, Δημήτρης Πετροβίδης, Διονύσης Χαριτόπουλος). Στις επόμενες γενιές τα πράγματα μοιάζει να παίρνουν μια μάλλον διαφορετική τροπή και η επτάχρονη τυραννία τείνει πλέον να μετατραπεί σε σκηνογραφικό πρόβλημα των ζητημάτων του παρόντος, όπως συμβαίνει πάντα όταν η πολιτική εμπειρία μεταλλάσσεται σε ιστορικό υλικό (Απόστολος Δοξιάδης, Τάκης Θεοδωρόπουλος), ενώ στους νέους συγγραφείς η όψη την οποία αποκτά το απριλιανό καθροστικό είναι η όψη μιας φανταστικής πολιτείας ή ενός ονειρικού τοπίου διαφύλαξης (Κωνσταντίνος Τσαμιώτης, Αύγουστος Κορτώ).

Γεννημένος το 1952, ο Μάνθος Σκαργιώτης ανήκει στις ενδιάμεσες γενιές και το μυθιστόρημά του *Ένα κλειδί, τρεις πόρτες* οδεύει προς τα σκοτεινά χρόνια της χούντας για να ανακηφίσει ένα μεγάλο κομμάτι της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, αποκαλύπτοντας τα απειροελάχιστα τραυμάτα της και τις αφανείς πλην βαθιές συνέπειές τους στην καθημερινή ζωή. Η δράση στο *Ένα κλειδί, τρεις πόρτες* κινείται σταθερά από το παρόν προς το παρελθόν και ανάποδα, δείχνοντας με ποιον τρόπο ό, τι συνέβη κάποτε κατά παράβαση πάσης ηθικής και τάξεως δεν

Από τα μαύρα χρόνια της δικτατορίας των συνταγματάρχων, όταν η Ελλάδα είναι έτοιμη να καταρρεύσει ξανά και ξανά, ακόμη και μετά την οριστική απομάκρυνση της χούντας, σε μια περιπλάνηση στη γνώση, όπως και στη συνύπαρξη

μπορεί παρά να έχει παραλυτικές (αν όχι κι εξοντωτικές) συνέπειες στις τωρινές καταστάσεις των πρωταγωνιστών. Ο Σκαργιώτης χωράει την ανέλιξη της πλοκής του στον αφηγηματικό χρόνο μιας και μοναδικής νύχτας και δίνει ζωηρή ανάσα στα πρόσωπά του, που εμπλέκονται στη δύστηνη μοίρα τους φέροντας στο ακέραιο την ευθύνη για την επιλογή και την τέλεση των πράξεών τους.

■ **Πασχάλης Λαμπρατόπουλος**
Ο ταξιδευτής του Βοσπόρου
 μυθιστόρημα
 εκδόσεις Πατάκη, σ. 358, 15,30 €

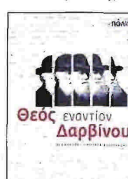

Η ανανέωση του ιστορικού μυθιστορηματος στην Ελλάδα, από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και μετά, σήμερα είναι μια καθ' όλα βαρύνουσα μεταβολή στο κέντρο εστίασης των συγγραφέων. Από τον εθνικό προσανατολισμό και την υπεράσπιση των πατριωτικών ιδεωδών, μέσα από την

επίκληση μιας αρραγούς ενότητας και συνέχειας, που ξεκινούν από τον Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο και τον Στέφανο Ξένο και φτάνουν μέχρι τον Αγγελό Τερζάκη, οι πεζογράφοι του τελευταίου τέταρτου του 20ού αιώνα μετακινήθηκαν βαθμιαία προς ό, τι θα ήταν αδιανόητο για τους προκατόχους τους: προς την αλήθεια του ξένου, του αλλόφυλου και του άλλου, προς τη μεριά μιας παράδοσης κι ενός πολιτισμού που δεν έχουν την παραμικρή σχέση με τις γηγενείς αξίες και πεποιθήσεις. Βεβαίως, ο ξένος, ο αλλόφυλος και ο άλλος δεν έλειψαν ποτέ στην πραγματικότητα από τις σελίδες και της παλαιότερης ελληνικής πεζογραφίας, με τη διαφορά ότι εκεί αποτελούν πάντα αντικείμενο απόρριψης και στιγματισμού, ακόμη και χλευασμού ή διαπόμπευσης. Όπως και να έχει, οι νεότεροι πεζογράφοι γράφουν σε μίαν εντελώς διαφορετική εποχή, που έχει με τον έναν ή τον άλλο τρόπο σηματοδοτηθεί από την πολυπολιτισμικότητα. Η πολυπολιτισμικότητα σφραγίζει και το μυθιστόρημα του Πασχάλη Λαμπρατόπουλου *Ο ταξιδευτής του Βοσπόρου*, που έχει ως κεντρικό του ήρωα τον Αγγελο Κομνηνό, ο οποίος γεννιέ-

ται στην Κωνσταντινούπολη το 1923 και εξελίσσεται, κατά την εκδίπλωση της αφηγηματικής δράσης, σε σπουδαίο μάρτυρα των χρόνων του. Εκείνο το οποίο πρωτίστως χαρακτηρίζει τον Αγγελο Κομνηνό είναι η δίψα για περιπλάνηση και περιπέτεια, που αποκαλύπτει και το πραγματικό του πάθος, το οποίο δεν είναι άλλο από το πάθος για τη σωσώρευση ζωικής εμπειρίας και, πρωτίστως, για την απόκτηση γνώσης: γνώση η οποία θα τον βοηθήσει να ριζεί ένα φως σφαιρικής κατανόησης στο περιβάλλον του και στον κόσμο, καθώς και σε όλα όσα ζουν τριγύρω του σε ρυθμό συνεχούς και αναπνευστικής μεταβολής. Την ιστορία του Αγγελου Κομνηνού μαθαίνουμε από έναν άλλον εραστή της γνώσης και της αλήθειας, τον Ομέρ Ντενίς, ο οποίος ξέριε καλύτερα από τον οποιονδήποτε τις ψυχικές και τις διανοητικές ανάγκες του Έλληνα αδελφού του. Στην αφήγηση του Ντενίς θα συναρπασθούν οι φωνές και οι οπτικές δύο πολιτισμών και δύο παραδόσεων που έμειναν επί αιώνες πεισματικά διαχωρισμένες, κρύβοντας τη δυναμική και την ορμή της εσώτερης διαπλοκής και επικοινωνίας τους.

■ **Jacques Arnould**
Θεός εναντίον Δαρβίνου
 μτφρ.: Αιμίλιος Βαλασιάδης
 εκδόσεις Πόλις, σ. 350, 16,20 €

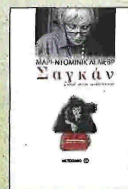

Η διαμάχη ανάμεσα στους οπαδούς της θεωρίας του Δαρβίνου για την εξέλιξη και στους επανομαζόμενους δημιουργιστές (όσοι ομνύουν πίστη σε μια

νοήμονα αρχή, από τη βούληση της οποίας έχει προκύψει ο κόσμος) είναι παλαιά (πρόκειται, επί της ουσίας, για τη σύγκρουση ανάμεσα στον Θεό και στην αθεΐα), αλλά τα τελευταία χρόνια έχει πάρει καινούριες διαστάσεις - ιδίως μετά την απαγόρευση της διδασκαλίας της δαρβινικής αρχής σε πολλές Πολιτείες των ΗΠΑ και την ανάδειξη σχετικού αιτήματος ακόμη και σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες. Ο J. Arnould, που έχει γεννηθεί το 1961 και είναι γεωπόνος και διδάκτωρ Ιστορίας των Επιστημών και της Θεολογίας, καθώς και ερευνητής στο Εθνικό Κέντρο Διοιστημικών Ερευνών της Γαλλίας (CNES), χωρίς να στερείται την ιδιότητα του δομικανικού μοναχού, αρνείται να αποδεχτεί τους δημιουργιστές, αλλά αποφεύγει να συσταχθεί και με τους οπαδούς του Δαρβίνου. Κι αυτό, όχι γιατί τοποθετείται υπέρ μιας ειρηνικής διευθέτησης των διαφορών ανάμεσα στις δύο παρατάξεις, αλλά επειδή είναι βαθιά πεπεισμένος πως σε αμφότερα τα στρατόπεδα έχουν επικρατήσει οι φανατικοί - με άλλα λόγια, οι άκριτοι υπερασπιστές τόσο της θρησκευτικής όσο και της επιστημονικής θεολογίας, που υπό αυτή την έννοια ουδόλως διαφέρουν μεταξύ τους, έχοντας καταφέρει να συσκοτίσουν εξίσου τα πράγματα. Ο Arnould διακρίνει ξεκάθαρα τις αδυναμίες των δημιουργιστών (τα διδακτικά σχήματά του, το πνεύμα προσηλυτισμού, την ακαμψία της σκέψης, την απροθυμία συνεννόησης), αλλά δεν μπορεί να μην ανατρέξει και στις ολοφάνερες αδυναμίες των επιστημόνων, που εξακολουθούν να έχουν μίαν εντελώς ασαφή ιδέα για τις απαρχές του ανθρώπου. Ο homo sapiens, καταλήγει σε μια πολύ ωραία διατύπωση, «δεν θα σταματήσει ποτέ να αναρωτιέται ποιος είναι, ούτε από πού προέρχεται» και «η αρχή του θα του διαφεύγει πάντα, χαμένη στη νύχτα του χρόνου». Σε ένα τέτοιο αγνωστικιστικό πλαίσιο δεν έχει, βέβαια, θέση κανείς πιστός - της θρησκείας ή της επιστήμης. Και σε αυτό ακριβώς το σημείο έρχεται να μας κερδίσει ο συγγραφέας με την απερίφραστη ανεξίτηλη του.

«Ναυτικά μακό και Corgydrane Καλλιγραφίες»

Από τον Δημήτρη Δαλδάκη

Marie-Dominique Lelièvre
Σαγκάν: Ζωή στο κόκκινο
 μτφρ.: Μαριλένα Κοραντζάνη
 εκδόσεις Μεταίχμιο, σ. 275, 18 €

«**Ό**σο πάει γίνεται και πιο ερεθιστικό! Ο ρόλος του θεατή είναι τελικά ανυπόφορος». Εγκυταλείπει την εξέδρα. Διαλέγεις τον πόνο της βαθιάς, μονόδρομης επιλογής και σνομπάρεις την ευκολία του να μη ζεις έκβαση. Στο κόκκινο.

Μια βασική ζωή με όνομα. Τίποτα δεν μένει ορφανό στον κόσμο μας. Και η «παρανομημένη» πράξη θα χωρέσει στην αγκαλιά. Έχεις διαλέξει τον αριθμό των ρυτίδων και την ηλικία των μυών. Εστιάζεις στα δυνατά του σώματος σημεία και μοναδικά τ' αποτελεσμένους. Τούτο το μοναδικό είναι πάντα ταλαιπωρημένο, γιατί διανύει μεγαλύτερες αποστάσεις μόνο του. Είναι ηχηρό, γιατί μεγαλώνει αξιοσημείωτα τις ακτίνες. Με την τέχνη προεκτείνεται το σώμα. Η λέξη που θα φτάσει στην πιο απομακρυσμένη ανάγνωση, η εικόνα

που θα ταξιδέψει στόμα στόμα μέσα στα έτη είναι πρωτότυπα. Τα χιλιόμετρα περνούν κι εσύ φαίνεσαι κοντύτερα από τον ψύθρο.

«Έχουμε να κάνουμε με μια νύηση, που κατανοεί και αποστασιοποιείται, παρά με μια οξυδέρκεια που αποκτιέται κατασκοπεύοντας τον άλλο». Αν ρωτάς πριν ακοιμηθείς, σου λείπουν γράμματα. Ή αναρωτιέσαι ή προφέρεσαι.

Η Σαγκάν κλείδωσε το γκάκι στο τέρμα. Ήταν επόμενο στις στροφές να στραπατόρει το αμάξιωμα. Πέφτοντας, όμως, είχε απομακρυνθεί πολύ από τον ορίζοντα που βλέπουν οι καλογυαλισμένες λαμαρίνες. «Παγκόσμια δημοσιότητα. Πολυτελής διαβίωση. Αλόγιστη σπατάλη χρημάτων, χωρίς καν να φαίνεται. Ξεφαντώματα στα μπαρ. Αλογα κούρσας. Καζίνο. Σπορ αυτοκίνητα. Ατυχήματα. Η απόκτηση ενός παιδιού μ' ένα μανεκέν. Η συλλογή όμορφων γυναικών».

Η βιογραφία, προκειμένου να πετύχει, έχει να διατρέξει τον ίδιο κίνδυνο που διατρέχει κάθε τέχνη. Δεν πρέπει με τίποτα να υποκύψει στο ανέκδοτο και στην περιέργεια της κλειδαρότρυπα. Η Μαρί-Ντομινίκ Λελεβέρ γράφει για τη Σαγκάν, όπως θα έγραφε για τη ζωή.